

Білецький В.С.,

*д.т.н., професор, Харківський національний технічний
університет*

Круть О.А.,

д.т.н., с.н.с., Інститут вугільних енерготехнологій НАН України

**СЕДИМЕНТАЦІЙНА СТАБІЛЬНІСТЬ
ВИСОКОКОНЦЕНТРОВАНОВОГО
ВОДОВУГІЛЬНОГО ПАЛИВА**

В умовах дефіциту паливних ресурсів і зміни цінової політики щодо нафти та газу в Україні все актуальнішим стає збільшення частки вугілля у паливно-енергетичному балансі. Однією з перспективних технологій є використання в якості палива висококонцентрованих водовугільних суспензій (ВВВС).

По-перше, ВВВС дозволяє одержувати стійке транспортабельне **водо-вугільне паливо** (ВВП), яке може спалюватись в топках котлів без попереднього зневоднення.

По-друге, ця технологія відрізняється суттєво більшою екологічною чистотою

Водовугільне паливо (Скорочення: ВВП, ВУТ, CWS, CWSM, CWM)

— рідке паливо, яке отримують шляхом змішування подрібненого вугілля (0-100 мкм), води (25-30 %) та пластифікатору (1%). Використовується на теплогенеруючих об'єктах, здебільшого як альтернатива природному газу та мазуту.

Седиментаційна стійкість (стабільність) – властивість водовугільної суспензії зберігати вертикальну однорідність за густиною без випадання твердих частинок на дно труби або резервуара при транспортуванні або зберіганні. Порушення седиментаційної стійкості водовугільної суспензії веде до аварій.

Сумарна енергія E_c взаємодії двох сферичних частинок у рідині, згідно теорії ДЛФО, має дві складові: йонно-електростатичну E_e та молекулярну дисперсійну (Ван-дер-Ваальсову) $E_{д}$.

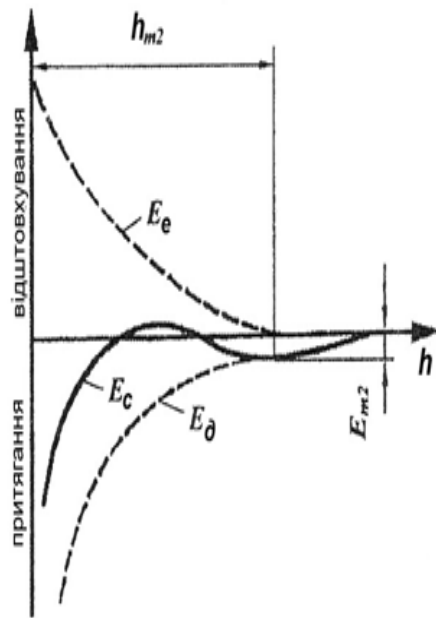
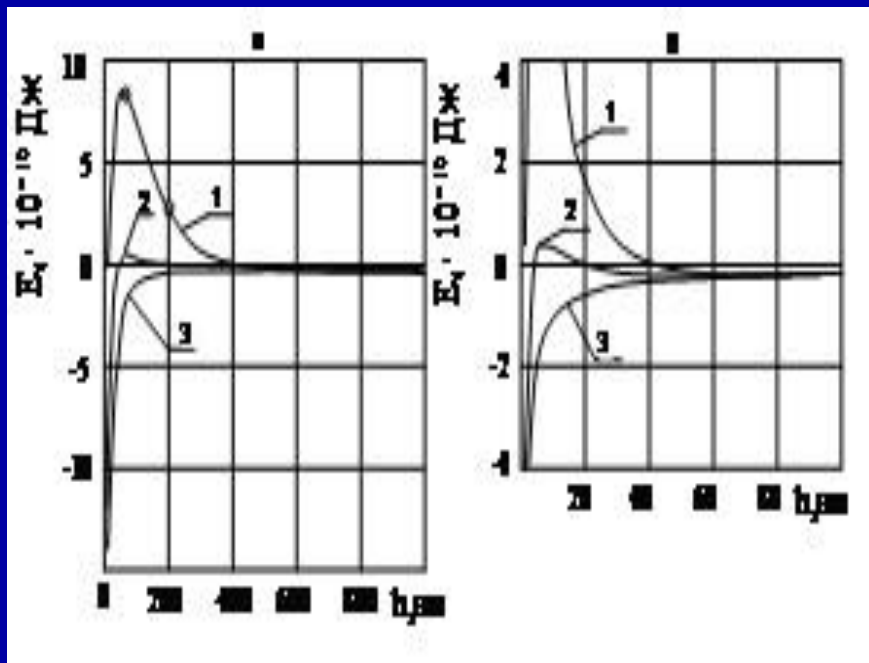

Рис. Криві потенційної енергії взаємодії двох частинок в залежності від відстані між ними

- Характеристики коагульованої тиксотропної водовугільної системи в цілому визначаються “глибиною” E_{m2} та координатою h_{m2} другої енергетичної ями (рис. 1)
- Стійкість дисперсних систем визначається балансом енергії тяжіння і енергії відштовхування частинок. Енергія тяжіння обумовлена міжмолекулярними силами, головним чином силами Ван-дер-Ваальса. У першому наближенні ця енергія обернено пропорційна квадрату відстані між частинками. За теорією ДЛФО (Дерягіна, Ландау, Фервея, Овербека), що враховує тільки електростатичну складову розклинюючого тиску (тиску відштовхування), енергія відштовхування зменшується з відстанню за експоненціальним законом.

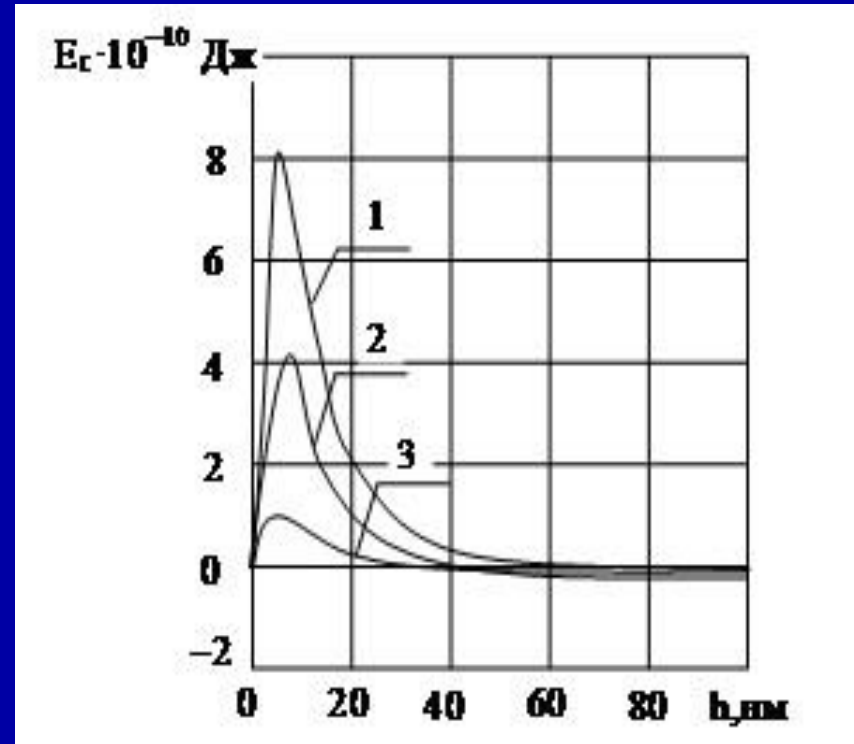

- Аналітичні залежності $E_c(h)$ при зміні потенціалу поверхні вугільних частинок в межах 20-100 мВ. 1 - 100 мВ; 2 - 50 мВ; 3 - 20 мВ.
- а – загально-оглядовий масштаб кривих;
- б - деталізований відносно осі E_c .

Аналіз одержаних кривих показує, що збільшення потенціалу вугільної поверхні приводить до появи і збільшення енергетичного бар'єру відштовхування. Цей бар'єр з'являється при $\phi \approx 50$ мВ. При $\phi < 50$ мВ водовугільна суспензія агрегативно нестійка. Її зерна під дією дисперсійних Ван-дер-Ваальсових взаємодій незворотно коагулюють між собою і суспензія розшаровується. При $\phi > 50$ мВ спостерігається два характерних ефекти. По-перше, суттєво зростає висота енергетичного бар'єру відштовхування, що відповідно збільшує агрегативну стійкість ВВВС. По-друге, координата другої енергетичної ями h_{m2} зміщується вправо. Це призводить до збільшення відстані між вугільними частинками, які фіксуються у другій потенційній ямі тиксотропної структури.

Аналітичні залежності $E_c(h)$ для частинок крупністю: 1 - 100 мкм; 2 - 50 мкм; 3 - 10 мкм.

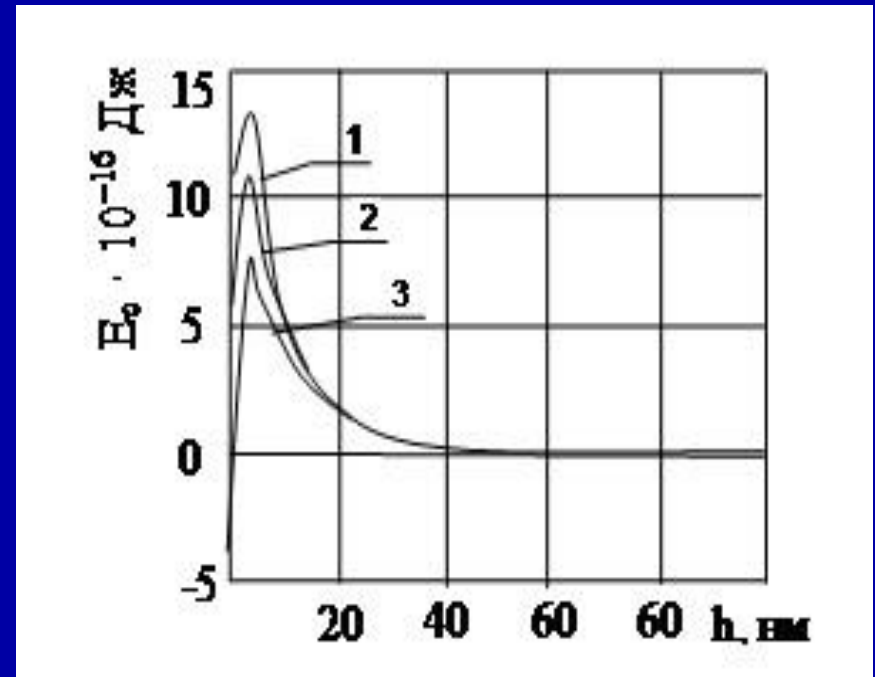
- Основними факторами, які визначають поведінку вугільної частинки у коагульованій структурі є: **крупність частинки**, **гідрофільно-гідрофобний баланс поверхні** частинок, **загальний та електрокінетичний потенціал цієї поверхні**.

Як видно, зі збільшенням крупності вугільних зерен збільшується енергетичний бар'єр відштовхування. Перше відмічене явище – збільшення енергетичного бар'єру відштовхування – обумовлює зростання агрегативної стійкості, так як цей бар'єр перешкоджає потраплянню і незворотній коагуляції частинок в “першій потенціальній ямі”.

Аналітичні залежності $E_c(h)$ при зміні гідрофільно-гідрофобного балансу поверхні вугільних частинок, константа Гамакера: 1 - $A_r = 0,5 \cdot 10^{-19}$ Дж; 2 - $A_r = 1,5 \cdot 10^{-19}$ Дж; 3 - $A_r = 3,5 \cdot 10^{-19}$ Дж.

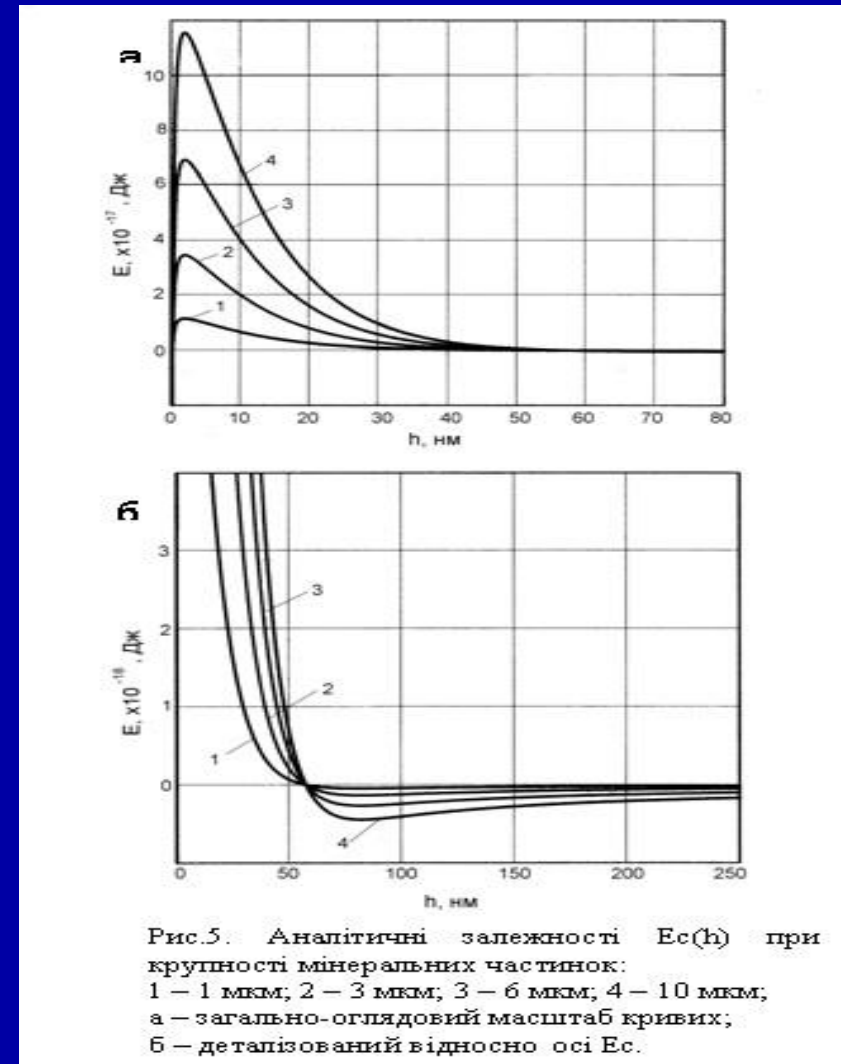
Основними факторами, які визначають поведінку вугільної частинки у коагульованій структурі є:
крупність частинки,
гідрофільно-гідрофобний баланс поверхні частинок,
загальний та електрокінетичний потенціал цієї поверхні.

Зростання значення константи A_r відповідає збільшенню гідрофобних властивостей вугільної поверхні. Одержані нами аналітичні криві $E_c(h) | A_r = \text{var}$, а також $d_s = 100$ мкм, $\varphi = 100$ мВ підтверджують цю тезу і показують, що збільшення гідрофобних властивостей вугільних частинок приводить до деякого зменшення висоти енергетичного бар'єру відштовхування і, відповідно, зменшення агрегативної стійкості ВВВС.

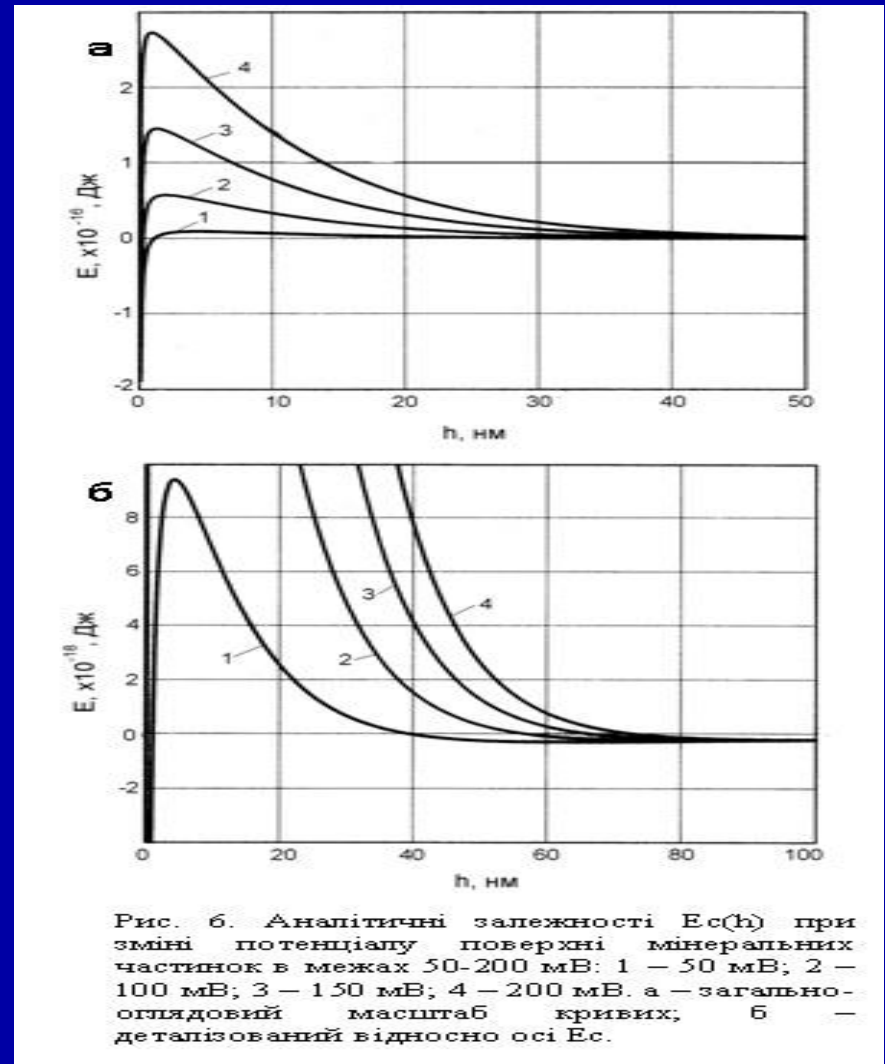
Вплив на тиксотропні властивості ВВВС мінеральної складової

- Зі збільшенням крупності мінеральних зерен збільшується енергетичний бар'єр відштовхування і одночасно зростає глибина "другої потенціальної ями". Перше відмічене явище – збільшення енергетичного бар'єру відштовхування – обумовлює зростання агрегативної стійкості, так як цей бар'єр перешкоджає потраплянню і незворотній коагуляції частинок в "першій потенціальній ямі". Друге явище – збільшення глибини "другої потенціальної ями" – сприяє зростанню стабільності тиксотропної структури мінеральної суспензії.

Вплив на тиксотропні властивості ВВВС мінеральної складової

Збільшення потенціалу мінеральної поверхні приводить до появи і збільшення енергетичного бар'єру відштовхування. Цей бар'єр, так само як і для вугільних зерен, з'являється при $\varphi \approx 50$ мВ. При $\varphi < 50$ мВ мінеральна суспензія агрегативно нестійка. Її зерна під дією дисперсійних Ван-дер-Ваальсових взаємодій незворотно коагулюють між собою і мінеральна суспензія розшаровується.

ВИСНОВКИ

- 1. Застосування теорії ДЛФО для аналізу енергетичного стану твердої фази висококонцентрованих водовугільних суспензій є перспективним інструментом вивчення цього об'єкту і може бути покладено в основу теорії ВВВС. Зокрема, застосування теорії ДЛФО дозволяє пояснити природу явищ, які мають місце при зміні крупності і поверхневого потенціалу вугільних і мінеральних частинок, гідрофільно-гідрофобного балансу їх поверхні.
- 2. Як показує виконаний аналіз одержаних нами енергетичних кривих $E_c(h)$, при відносно малих поверхневих потенціалах вугільних частинок ($\phi < 50$ мВ) водовугільна суспензія агрегативно нестійка.
- 3. Збільшення потенціалу частинок грубодисперсних колоїдних систем в області $\phi > 50$ мВ приводить до збільшення агрегативної стійкості водовугільних суспензій. Разом з тим, для вугілля з поверхневим потенціалом $\phi > 50$ мВ спостерігається збільшення відстані між вугільними частинками при їх фіксації у "другій потенціальній ямі" енергетичних кривих $E_c(h)$, що обумовлює збільшення частки води в складі ВВВС.
- 4. Зростання гідрофобності вугільної поверхні приводить до деякого зменшення агрегативної стійкості ВВВС.
- 5. Речовинний склад мінеральної компоненти ВВВС є окремим фактором впливу на тиксотропні характеристики водовугільної суспензії.

Дякую за увагу

